

ОЦІНКА ПЕРСПЕКТИВ ФУНКЦІОНУВАННЯ ДЕРЖАВНОЇ ПРИКОРДОННОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ У КОНТЕКСТІ ОПЕРАТИВНОГО ТА СЕРЕДНЬОСТРОКОВОГО ПЛАНУВАННЯ ТА ШЛЯХИ МОДЕРНІЗАЦІЇ ПІДГОТОВКИ ОФІЦЕРСЬКОГО СКЛАДУ

ASSESSMENT OF THE PROSPECTS FOR THE FUNCTIONING OF THE STATE BORDER GUARD SERVICE OF UKRAINE IN THE CONTEXT OPERATIONAL AND MEDIUM-TERM PLANNING AND WAYS TO MODERNIZE THE TRAINING OF OFFICERS

У статті розглянуто актуальні напрями розвитку та вдосконалення системи підготовки офіцерських кадрів Державної прикордонної служби України в умовах сучасного безпекового середовища та з урахуванням стратегічних тенденцій розвитку прикордонного відомства. Авторами обґрунтовано необхідність модернізації освітнього процесу, яка передбачає комплексне поєднання традиційних підходів і сучасних освітніх технологій. Зокрема, визначено доцільність запровадження інноваційних методик навчання, серед яких – кейс-стаді, рольові ігри, симуляційні тренінги, групові проекти, що сприяють розвитку критичного мислення, здатності ухвалювати рішення в умовах невизначеності та підвищенню рівня професійної комунікації. Особливу увагу приділяється інтеграції цифрових технологій у систему професійної підготовки, зокрема використанню геоінформаційних систем, систем моніторингу та цифрового документообігу, що дозволяє забезпечити відповідність освітнього процесу сучасним вимогам оперативно-службової діяльності. Акцентовано на важливості розвитку матеріально-технічної бази, створення навчальних полігонів та центрів з використанням технологій доповненої і віртуальної реальності, які забезпечують практикоорієнтований підхід до підготовки майбутніх офіцерів.

У статті встановлено, що підготовка фахівців нового покоління потребує формування лідерських компетенцій, морально-психологічної стійкості та навичок ефективної взаємодії як у національному, так і в міжнародному вимірах. Наголошено на значенні інтернаціоналізації освітніх програм, участі у спільних міжнародних навчаннях, а також акредитації українських освітніх програм за міжнародними стандартами, що створює підґрунтя для інтеграції Державної прикордонної служби України у глобальну безпекову спільноту. Зазначено, що запропоновані підходи сприяють формуванню офіцерів нового типу, здатних оперативно реагувати на багатовимірні загрози, забезпечувати ефективність функціонування прикордонного відомства, надійний захист державного суверенітету та укріплення безпеки в регіоні.

Ключові слова: Державна прикордонна служба України, безпекове середовище, безпека державного кордону, перспективи роз-

витку прикордонного відомства, модернізація підготовки.

The article examines the current directions of development and improvement of the officer training system of the State Border Guard Service of Ukraine in the context of the modern security environment and with regard to the strategic trends in the evolution of the border guard agency. The authors substantiate the necessity of modernizing the educational process which envisages a comprehensive combination of traditional approaches and advanced educational technologies. In particular, the feasibility of introducing innovative teaching methods such as case studies, role-playing, simulation training and group projects is highlighted, as they contribute to the development of critical thinking, the ability to make decisions under uncertainty and the enhancement of professional communication skills. Special attention is devoted to the integration of digital technologies into the professional training system including the use of geographic information systems, monitoring systems and digital document management which ensures the alignment of the educational process with the current requirements of operational and service activities. The importance of strengthening the material and technical base creating training grounds and centers equipped with augmented and virtual reality technologies is emphasized as these provide a practice-oriented approach to the preparation of future officers.

The study establishes that the training of a new generation of specialists requires the formation of leadership competencies, moral and psychological resilience and effective interaction skills at both national and international levels. The significance of the internationalization of educational programs, participation in joint international exercises and the accreditation of Ukrainian educational programs according to international standards is underscored as these factors create the foundation for integrating the State Border Guard Service of Ukraine into the global security community. It is concluded that the proposed approaches contribute to the formation of a new type of officer capable of responding promptly to multidimensional threats, ensuring the effective functioning of the border agency, safeguarding state sovereignty, and strengthening regional security.

Key words: State Border Guard Service of Ukraine, security environment, state border security, prospects for the development of the border agency, modernization of training.

УДК 378.014

DOI <https://doi.org/10.32782/ip/86.2.33>

Стаття поширюється на умовах ліцензії CC BY 4.0

Левадний І.А.,

директор

Департаменту персоналу

Адміністрації Державної прикордонної служби України

Боровик І.О.,

докт. філос. з філол.,

ст. викладач кафедри іноземних мов

Національної академії Державної

прикордонної служби України

імені Богдана Хмельницького

Фігура О.В.,

канд. пед. наук, доцент,

начальник управління професійної

підготовки

Департаменту персоналу

Адміністрації Державної прикордонної служби України

Постановка проблеми у загальному вигляді.

Відповідно до статті 6 Закону України «Про Державну прикордонну службу України», Державна прикордонна служба України (ДПСУ) визначається

як правоохоронний орган спеціального призначення, уповноважений на реалізацію державної політики у сфері забезпечення безпеки державного кордону та захисту суверенних прав України

в її виключній (морській) економічній зоні [1]. Як і будь-який інший державний орган, ДПСУ здійснює систематичне планування та періодичний перегляд стратегічних орієнтирів власного розвитку. Актуальність цього завдання особливо зростає в умовах сучасних викликів і загроз національній безпеці України. В умовах зростаючих загроз на державному кордоні України недостатня адаптація освітніх програм і практичних тренувань до сучасних стандартів зумовлює потребу в комплексній реформі підготовки офіцерів ДПСУ. Однак ефективність зазначеної реформи значною мірою залежить від правильного визначення та врахування перспектив розвитку ДПСУ.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

На сьогодні існує обмежена кількість досліджень, в яких чітко окреслені зазначені питання. На окрему увагу при цьому заслуговує робота [2], в якій наведено оцінку перспектив ймовірного або доцільного розвитку прикордонного відомства з урахуванням наявної ситуації щодо безпекової складової держави та можливих тенденцій щодо її зміни. Однак у зазначеній праці відсутній інструментарій прогнозування та моделювання сценаріїв загроз національній безпеці України на державному кордоні та формування корегуючих впливів на розвиток ДПСУ, а також проаналізовані перспективи на сьогодні частково зазнали змін і потребують уточнення та змістовного наповнення.

У контексті визначення шляхів модернізації підготовки офіцерського складу ДПСУ заслуговують на увагу праці [3-5]. Зокрема, результати аналізу стану справ у закладах освіти ДПСУ і шляхів розв'язання проблем на теоретичному та інструментальному рівнях в них можна оцінити з [3]. У роботах [4-5] проаналізовано стан та актуальні проблеми освітньої підготовки персоналу ДПСУ в контексті сучасних трансформаційних процесів, що притаманні військовій освіті [6-7], а також проаналізовані шляхи та способи розв'язання актуальних проблем освітньої підготовки персоналу ДПСУ.

Однак, динамічні зміни в системі військової освіти, а також досвід застосування сил і засобів прикордонного відомства в ході протидії збройній агресії рф обумовлюють необхідність системного перегляду, підтримання в актуальному стані переліку наявних проблем і тенденцій, та періодичного системного формування оновлених підходів щодо удосконалення системи підготовки офіцерського складу ДПСУ. Зазначене є нагальним питанням, актуальність чого обумовлюється необхідністю максимізації спроможностей ДПСУ за різними складовими, особливо в умовах протидії збройній агресії рф.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Таким чином, у зв'язку з недостатнім опрацюванням науково-аналітичної бази для прогнозування та моделювання сценаріїв загроз національній безпеці України на державному кордоні

ускладнюється системне оцінювання ризиків і планування ефективних заходів реагування.

Отже, метою статті є аналіз сучасного безпекового середовища, оцінка перспектив щодо сутності функціонування ДПСУ та визначення ефективних напрямів розвитку і модернізації системи підготовки офіцерського складу ДПСУ.

Виклад основного матеріалу.

Аналіз сучасного безпекового середовища України

Сучасне безпекове середовище України характеризується високим рівнем динаміки та турбулентності. Починаючи з 2014 року, держава перебуває у стані збройного протистояння, що суттєво трансформує не лише її військово-стратегічне становище, а й впливає на політичні та економічні параметри розвитку. Повномасштабна збройна агресія істотно загострила існуючі виклики, актуалізуючи потребу в перегляді доктринальних і оперативних засад їхнього захисту.

Триваюче геополітичне протистояння між колективним Заходом та російською федерацією обумовлюється прагненням останньої зберегти та розширити сфери свого впливу. При цьому, Україна орієнтується на посилення інтеграційної взаємодії з Європейським Союзом (ЄС) і НАТО. Такий стан справ зумовлює підвищений ризик ескалації конфліктів у прикордонних регіонах і потребує від ДПСУ підвищеної інституційної гнучкості та здатності реагувати на широкий спектр загроз, включно з можливими провокаційними діями та диверсійними операціями.

У прогностичному (близькому та середньому) часовому горизонті зберігається висока ймовірність:

- підтримання підвищеного рівня напруженості у відносинах між Україною та рф;
- продовження збройної агресії або періодичної ескалації бойових дій;
- необхідності посилення охорони кордонів, що межують із тимчасово окупованими територіями, через розширення присутності підрозділів ДПСУ;
- виникнення політико-дипломатичних конфліктів у зв'язку з інтеграційними прагненнями України до євроатлантичних структур.

Сучасне безпекове середовище визначається не лише наявністю фізичних загроз, але й інтенсивним інформаційно- та кібернетичним впливом. Збройна агресія рф супроводжується масштабними інформаційно-психологічними операціями, спрямованими на дезінформацію, пропаганду та підірив морально-психологічної стійкості населення.

Окрім традиційних військових викликів, Україна зіштовхується із широким спектром інших загроз безпекового характеру. Серед них – діяльність транснаціональних злочинних угруповань, що займаються незаконним обігом зброї, наркотичних засобів та контрабандою товарів; неконтрольовані міграційні потоки, здатні набувати масових

масштабів (зокрема, унаслідок дестабілізації ситуації на Близькому Сході та в Центральноазійському регіоні); процеси легалізації й відмивання капіталів, отриманих кримінальним шляхом.

У прогнозованому близько- та середньостроковому часовому горизонті безпекове середовище довкола України зберігатиме складний, багатовимірний і динамічний характер. Враховуючи вищезазначені фактори та специфіку загроз національній безпеці (як сукупності явищ, тенденцій і чинників, що перешкоджають або можуть перешкоджати реалізації національних інтересів і збереженню цінностей держави), а також безпосередні ризики для захищеності державного кордону, у поєднанні з незворотним стратегічним курсом на європейську та євроатлантичну інтеграцію, ДПСУ у довгостроковій перспективі (з урахуванням майбутнього набуття Україною членства в ЄС і НАТО) має бути готовою не лише до забезпечення оборони національних інтересів на кордоні, а й до охорони європейських цінностей на майбутніх зовнішніх рубежах ЄС, ставши тим самим надійним захисним щитом східних меж об'єднаної Європи.

Оцінка перспектив щодо сутності функціонування ДПСУ

Зазначені обставини зумовлюють необхідність формування стратегічного бачення розвитку прикордонного відомства у віддаленій перспективі та ухвалення в майбутньому відповідних політичних і управлінських рішень щодо: чіткого визначення статусу ДПСУ в межах правоохоронного та оборонного секторів; окреслення її місця і функцій у системі європейської інтеграції та національної безпеки; вибудови ефективної управлінської вертикалі та оптимізації організаційних структур на центральному й регіональному рівнях; гармонізації законодавчої бази у сфері охорони кордону; створення багаторівневої інтегрованої системи захисту державного кордону та забезпечення суверенних прав України в морських просторах.

Виходячи з прогнозів розвитку воєнно-політичної обстановки навколо України, включно з імовірністю збереження агресивного зовнішньополітичного курсу РФ та республіки Білорусь, доцільно окреслити такі концептуальні засади потенційної трансформації ДПСУ:

1. Закріплення й подальша інституційна консолідація чинного статусу ДПСУ як правоохоронного органу спеціального призначення та водночас військового формування, із чітким законодавчим відображенням відповідних функціональних повноважень.

2. Нормативне унормування статусу органів управління ДПСУ (стратегічного, оперативного та тактичного рівнів) з метою їх інтеграції в єдину систему органів військового управління та правоохоронних інституцій держави, а також конкретизації їх завдань і компетенцій.

3. Внесення до законодавства України терміну «службово-бойова діяльність ДПСУ» та визначення базових функцій відомства як військового формування. Слід відзначити, що відповідний термін де-факто використовується в управлінських документах із 2014 року без належного правового підґрунтя.

Крім того, це створює необхідні передумови для нормативної регламентації таких аспектів: визначення місця й ролі ДПСУ в системі національної оборони та її органів управління в період загрози агресії, на початкових етапах збройного конфлікту та під час стабілізаційних заходів після його завершення; форм і способів участі у бойових діях, у тому числі у взаємодії з іншими військовими формуваннями; механізмів координації між складовими сектору безпеки та оборони на різних рівнях управління; напрямів трансформації систем ресурсного забезпечення, фінансування, а також оснащення ДПСУ сучасним озброєнням і технікою.

Закріплення зазначеного терміну в законодавстві та визначення його функціональних складових створює правові та організаційні передумови для: удосконалення окремих елементів системи управління особовим складом; деталізації та розширення ключових аспектів оперативної підготовки органів управління; формування гармонізованої та професійно адаптованої системи бойової підготовки персоналу ДПСУ.

4. Розробка нової стратегії забезпечення безпеки державного кордону України, охорони її суверенних прав у виключній (морській) економічній зоні та внесок у підтримання європейської безпеки на зовнішніх кордонах ЄС.

Ключовими принципами зазначеної стратегії мають бути: багаторівневність – забезпечення гармонізації дій міжнародних, міждержавних і національних інституцій і механізмів із метою захисту національних інтересів України та інтересів ЄС на державних кордонах і у морських акваторіях; інтегрованість – поєднання зусиль правоохоронних органів, військових формувань та інших державних установ сектору безпеки й оборони, а також органів, що мають компетенції у сфері прикордонної діяльності; стійкість – здатність адекватно реагувати на загрози та виклики в умовах мирного часу, збройного конфлікту або запровадження інших правових режимів; взаємодія, координація та співпраця між усіма зацікавленими суб'єктами.

5. Внесення фундаментальних змін до чинної стратегії інтегрованого управління кордонами (ІУК) з акцентом на її застосування на західному кордоні України, що передбачає майбутню інтеграцію внутрішнього кордону України з державами-членами ЄС.

6. Розробка статутів ДПСУ, які системно розкриватимуть ключові аспекти правоохоронної та військової діяльності відомства, а також

регламентуватимуть функції її структурних підрозділів на центральному та регіональному рівнях.

Базовий нормативний документ повинен визначати ключові засади діяльності ДПСУ, зокрема: сутність основних функцій відомства; принципи його діяльності; організаційні складові роботи центрального апарату; повноваження посадових осіб, що виконують ключові функції; основні аспекти організації оперативно-службової діяльності (ОСД) та службово-бойової діяльності (СБД); порядок застосування сил та засобів ДПСУ у мирний і воєнний час, а також у разі запровадження інших правових режимів у державі.

Похідні нормативні акти повинні визначати: функціонування регіональних управлінь; організацію та реалізацію ОСД і СБД органів охорони державного кордону (ООДК); управлінські процеси прикордонних комендатур; а також ОСД і СБД підрозділів охорони державного кордону (ПОДК).

Принципову модель реалізації основних засад потенційного варіанту розвитку прикордонного відомства України, з урахуванням найгіршого сценарію розвитку воєнно-політичної обстановки навколо держави, можна проілюструвати на рисунку 1.

Військова агресія РФ проти України стала критичним фактором, який продемонстрував необхідність стратегічного переозброєння та реформування сектору безпеки загалом та ДПСУ зокрема. ДПСУ здійснює й продовжує здійснювати комплекс надскладних завдань, що виходять за межі традиційної охорони державного кордону, включаючи забезпечення безпеки в районах проведення

бойових дій, ідентифікацію та затримання диверсійно-розвідувальних груп, протидію незаконному обігу зброї, боєприпасів та контрабанді. З огляду на високу ймовірність продовження активних бойових дій, відомство зобов'язане підтримувати постійний рівень бойової готовності.

На сучасному етапі проведено переоцінку нормативно-правової бази, що регламентує повноваження прикордонників для забезпечення оперативного та ефективного реагування на військові загрози, вдосконалення міжвідомчої взаємодії з Збройними Силами України, Національною гвардією, Службою безпеки України та Національною поліцією з метою оперативного обміну інформацією та координації спільних дій.

Українська ділянка державного кордону, зокрема на напрямку з державами-членами ЄС, залишається одним із найбільш напружених секторів у контексті протидії контрабанді. ДПСУ у взаємодії з митними та іншими правоохоронними органами систематично здійснює заходи протидії цьому явищу; проте з урахуванням сучасних методів діяльності злочинних груп необхідно постійно вдосконалювати як технічне оснащення відомства, так і методики навчання персоналу.

Розвиток міжвідомчої взаємодії вимагає створення уніфікованих операційних центрів, де представники різних відомств у режимі реального часу обмінюються інформацією та координують оперативні дії. У контексті прискореної технологічної трансформації ДПСУ повинна поступово ставати більш «цифровізованою» структурою. Ключові

Рис. 1. Схема принципової реалізації ключових положень потенційного варіанту розвитку Державної прикордонної служби України

напрями цієї трансформації включають: впровадження електронного документообігу; застосування безпілотних літальних апаратів для моніторингу важкодоступних ділянок кордону, пошуку та порятунку зниклих осіб, протидії контрабандній діяльності; використання геоінформаційних систем для аналізу ландшафту, прогнозування потенційних маршрутів перетину кордону та оптимізації розміщення прикордонних підрозділів; розробку мобільних застосунків для офіцерів та рядового складу, що забезпечують оперативний доступ до баз даних, полегшують створення звітності та сприяють координації дій у надзвичайних ситуаціях.

Події останніх років засвідчили необхідність здатності до швидкого реагування на широкий спектр викликів – від масових заворушень та міграційних криз до відкритої збройної агресії та диверсійних дій. У зв'язку з цим доцільним є оптимізація структури ДПСУ з акцентом на формування мобільних груп, здатних оперативно переміщатися до зон кризових ситуацій. Необхідно впроваджувати принцип гнучкого управління, коли управлінські рішення ухвалюються на найнижчому ефективному рівні для скорочення часу реагування, а також активно залучати резервістів – осіб із військовим або правоохоронним досвідом, які регулярно проходять тренування для підтримання та оновлення професійних навичок.

У відповідь на ці виклики ДПСУ потребує модернізації інфраструктури та технологічного забезпечення для ефективного контролю державного кордону, зокрема на східному та північно-східному напрямках. Це передбачає будівництво фортифікаційних споруд, встановлення сучасних систем відеоспостереження та тепловізійного контролю, розширення мережі стаціонарних і мобільних спостережних постів, а також оснащення пунктів пропуску інтегрованими системами сканування транспортних засобів, біометричними засобами контролю та пристроями виявлення вибухових і наркотичних речовин для раннього виявлення потенційних загроз.

Оптимізація логістичного забезпечення прикордонних підрозділів передбачає розвиток власної ремонтної бази та збільшення кількості і технічного рівня спеціалізованих засобів пересування, включаючи позашляховики, патрульні катери та авіаційні платформи. Для підвищення оперативної спроможності доцільним є формування резерву швидкого реагування з високою мобільністю та здатністю адаптуватися до різних типів загроз, таких як масові порушення державного кордону, атаки безпілотних літальних апаратів та антитерористичні ситуації.

Сучасний прикордонний контроль неможливий без розвитку аналітичної складової та прогнозування, що підвищує якість управлінських рішень та рівень обізнаності щодо стану безпеки

на кордоні. Основні напрями цього розвитку включають створення єдиної бази даних для обміну інформацією між правоохоронними органами та розвідувальними структурами, що містить дані про осіб у розшуку, потенційних диверсантів, підозрюваних у терористичній діяльності та причетних до організованої злочинності. Впровадження концепції «розумного кордону» передбачає використання сенсорних пристроїв (камери, сканери, радары) і алгоритмів обробки великих масивів даних для оперативного виявлення загроз, а також інтеграцію аналітичних інструментів, заснованих на технологіях Big Data і штучного інтелекту. Крім того, важливим є розвиток внутрішніх кіберпідрозділів ДПСУ для протидії кібератакам, проведення цифрових розслідувань і роботи з хмарними технологіями зберігання даних.

Доцільні напрями вдосконалення системи підготовки офіцерських кадрів Державної прикордонної служби України

Вищезазначене дозволяє визначити основні напрями удосконалення функціонування ДПСУ. З огляду на значну роль відомства у забезпеченні національної безпеки [8], підвищення ефективності його діяльності, оперативна адаптація та модернізація є одними з пріоритетних завдань державної політики. Особлива увага має приділятися підготовці офіцерських кадрів, оскільки від їхнього професіоналізму, лідерських якостей та здатності до швидкого реагування на загрози залежить результативність діяльності всього відомства та забезпечення безпеки державного кордону.

Нинішня система підготовки офіцерських кадрів ДПСУ не повною мірою відповідає сучасним вимогам. Серед ключових проблем виділяються: застарілі навчальні програми, які не встигають адаптуватися до змін у безпековому середовищі; обмеженість моделювання кризових ситуацій; обмежена увага до інформаційно-технологічних та кібернетичних аспектів, що набувають критичного значення в умовах гібридної війни; нестача сучасного обладнання та тренувальних полігонів, що відповідають міжнародним стандартам; а також недостатня кількість фахівців із компетенціями, відповідними програмам підготовки НАТО та досвідом участі в міжнародних навчаннях, здатних передавати передові знання та практики.

Загалом, реформа офіцерської підготовки повинна базуватися на інтеграції передових міжнародних стандартів із конкретними національними умовами, що забезпечить формування лідерів здатних оперативно й ефективно протидіяти складним багатовимірним загрозам.

У контексті безпрецедентних безпекових викликів перед Україною доцільним є включення до освітніх програм компонентів, що охоплюють, окрім класичних аспектів діяльності ДПСУ, такі напрями:

- спеціальна тактика протидії диверсійним групам;
- дії в міських і лісистих районах;
- кібербезпеку, інформаційну боротьбу, криптографію, захист інформації, антивірусні рішення, методи протидії фішинговим атакам;
- застосування практик і стандартів країн-партнерів НАТО щодо організації служби, тактики дій та професійних компетенцій офіцерів;
- основи статистичного аналізу та роботи з базами даних;
- організацію роботи над внутрішніми стартапами та реалізацію проектів R&D (Research and Development);
- лінгвістичну підготовку.

Вважаємо за необхідне зазначити, що актуальним є розвиток матеріально-технічної бази, що забезпечує високий рівень підготовки особового складу. Доцільним є створення навчальних полігонів, імітаційних центрів, а також застосування технологій розширеної (AR) та віртуальної реальності (VR), що моделюють різні оперативні умови, включаючи зони бойових дій, аеропорти, порти та пункти пропуску на державному кордоні. Це дозволить відпрацьовувати реальні сценарії діяльності прикордонників, такі як перевірка документів, затримання порушників, пошуково-рятувальні операції та протидія диверсійно-розвідувальним групам.

Ключовим елементом підготовки офіцерських кадрів залишається інтеграція теоретичних знань із практичною діяльністю. Зокрема, навчальний процес повинен бути тісно пов'язаний із оперативною діяльністю відомства, що передбачає залучення курсантів та слухачів до участі в реальних прикордонних операціях під керівництвом досвідчених наставників у рамках навчальних практик.

Сучасна методологія підготовки повинна включати кейс-стаді, рольові ігри, симуляційні тренінги та групові проєкти, що дозволяє відпрацьовувати сценарії кризових ситуацій, аналізувати успішні та проблемні приклади діяльності прикордонних підрозділів України та іноземних держав. Актуалізація навчальних програм спрямована на підвищення динамічності та практико-орієнтованості підготовки офіцерів, забезпечуючи їх здатність оперативно реагувати на зміни воєнно-політичного середовища.

В умовах гібридної війни та постійних кризових викликів центральним стає розвиток лідерських якостей офіцера, оскільки від його здатності мотивувати підлеглих, приймати обґрунтовані рішення та ефективно взаємодіяти з іншими структурами залежить успішність операцій і морально-психологічний стан підрозділу. У навчальних програмах слід передбачити формування навичок управління стресом, запобігання професійному вигоранню, психологічної підтримки особового складу, комунікаційної компетентності, врегулювання конфліктів,

а також розвитку довіри та відповідальності у колективі. У міжнародному контексті важливо забезпечити здатність офіцерів до ефективної взаємодії з колегами з інших держав та розуміння особливостей їхніх культур і традицій. Залучення професійних психологів і тренерів, а також проведення тренінгів з особистісного розвитку та лідерства сприятиме підвищенню морально-психологічної готовності кадрів.

Ще одним важливим напрямом є інтернаціоналізація навчальних програм, що передбачає співпрацю з міжнародними освітніми центрами, участь курсантів і викладачів у стажуваннях у прикордонних академіях ЄС, США, Канади, запрошення іноземних інструкторів, обмін досвідом, участь у спільних навчаннях та акредитацію українських освітніх програм за міжнародними стандартами. Це сприятиме інтеграції ДПСУ у глобальну професійну спільноту, швидкому освоєнню інновацій та підвищенню рівня довіри міжнародних партнерів.

Висновки. Отже, реформа освітніх програм із фокусом на практичні, технологічні та лідерські компетенції дозволить підготувати керівників нового типу – здатних ефективно діяти в умовах непередбачуваних і складних ситуацій. Впровадження міжнародних стандартів, інтеграція у світовий безпековий простір, застосування сучасних методик навчання та формування морально-психологічної стійкості становлять основу оновленої системи підготовки офіцерів. Реалізація цих підходів дозволить ДПСУ зміцнити статус надійного форпосту державного суверенітету, ефективніше протидіяти загрозам та сприяти збереженню миру й стабільності в регіоні. Системне вдосконалення освітніх програм та інтеграція сучасних технологій і міжнародного досвіду дозволяє формувати офіцерські кадри, здатні ефективно протидіяти багатовимірним загрозам та підтримувати високий рівень оперативної готовності ДПСУ.

Комплексний підхід, що поєднує практичну підготовку, лідерські компетенції, психологічну стійкість та міжнародну взаємодію, сприяє зміцненню професійної спроможності ДПСУ та підвищенню її ролі як надійного форпосту державного суверенітету і безпеки регіону.

Перспективами подальших досліджень вбачаємо розробку та обґрунтування моделей професійного становлення офіцерів-прикордонників, а також довгострокового прогнозування безпекових загроз на державному кордоні з урахуванням гібридних і кіберзагроз.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Про Державну прикордонну службу України: Закон України від 3 квітня 2003 року № 661-IV. *Відомості Верховної Ради України*, 2003. № 27. Ст. 208.
2. Боровик О. В., Бінковський О. А., Левадний І. А., Фігура О. В. Погляд на формування системи

підготовки прикордонного відомства України. *Збірник наукових праць Військового інституту Київського національного університету імені Тараса Шевченка*. К.: 2023. № 78. С. 26–46.

3. Загальна оцінка системи підготовки кадрів Державної прикордонної служби України: звіт Міжнародного центру розвитку міграційної політики в рамках реалізації проєкту «Підтримка ЄС у зміцненні інтегрованого управління кордонами в Україні» (EU4IBM) Україна, 2021. 124 с.

4. Левадний І. А., Фігура О. В., Боровик О. В. Стан та актуальні проблеми освітньої підготовки персоналу Державної прикордонної служби України в контексті трансформації військової освіти. *Збірник наукових праць Національної академії Державної прикордонної служби України. Серія: педагогічні науки*. Хмельницький: Видавництво НАДПСУ, 2022. № 1(28), частина 1. С. 105-127.

5. Сердюк С. І., Луцький О. Л., Боровик О. В. Шляхи та способи розв'язання актуальних проблем

освітньої підготовки персоналу Державної прикордонної служби України в контексті трансформації військової освіти. *Збірник наукових праць Національної академії Державної прикордонної служби України. Серія: педагогічні науки*. Хмельницький: Видавництво НАДПСУ, 2022. № 1(28), частина 1. С. 194-221.

6. Про трансформацію системи військової освіти: Постанова Кабінету Міністрів України від 15.12.1997 № 1410 (зі змінами, внесеними згідно з постановою Кабінету Міністрів України від 30.12.2022 № 1490). URL: https://zakononline.com.ua/documents/show/198446_775218

7. Мірненко В., Вітер Д., Оліферук В. Трансформація системи військової освіти: основні тенденції та перспективи. *Військова освіта, Збірник наукових праць Національного університету оборони України*. 2023. № 2(48). С. 9–17.

8. Про національну безпеку України: Закон України 21 червня 2018 року № 2469-VIII. *Відомості Верховної Ради України*, 2018. № 31. Ст. 241.

Дата першого надходження рукопису до видання: 11.08.2025

Дата прийнятого до друку рукопису після рецензування: 15.09.2025

Дата публікації: 24.09.2025